

Open Repositories 2009

Atlanta, USA, 18.–21. května 2009

Zpráva ze zahraniční cesty
Mgr. Pavla Rygelová (ÚK VŠB-TUO)

Ve dnech 18.–21. května 2009 proběhl 4. ročník mezinárodní konference *Open Repositories*, uspořádaný univerzitou *Georgia Institute of Technology*, resp. její knihovnou a informačním centrem *Georgia Tech Library and Information Center*¹ v Atlantě.

Konference má již zažité programové schéma. Dvoudenní plenární program je určen všem účastníkům konference a jeho součástí je klíčová přednáška, která přináší neotřelý pohled respektovaného odborníka na problematiku digitálních repozitářů; následující dvoudenní program je vymezen podle využívané softwarové platformy (*Fedora, DSpace, EPrints*).

Tajemství úspěchu

Tajemství úspěchu repozitářů začíná u jejich pojmenování, podobně jako při narození dostáváme vlastní jméno a toto *nomen omen* nás doprovází po celý život, je pro úspěšnou propagaci repozitáře důležité jeho označení, které určuje, jak bude vnímán a používán cílovou skupinou uživatelů. Příspěvek *Naming, Branding and Promoting the Institutional Repositories : a Social Marketing Approach from the Canadian Perspective*², přednesený Waynem Johnstonem, upozorňuje na důležitost volby správného názvu repozitáře, který stejně jako obchodní značka má podle teorie sociálního marketingu značný vliv na chování zákazníků nebo uživatelů. V příspěvku byly použity příklady z kanadského univerzitního prostředí. Příspěvek Elizabeth Yakelové *Secrets of Success: Identifying Success Factors in Institutional Repositories*³ odkrýval další faktory, které ovlivňují úspěšnost institucionálních repozitářů. Elizabeth Yakelová přiblížila výsledky výzkumu na pěti univerzitách, jehož cílem bylo najít klíčová hlediska, která rozhodují o úspěšnosti provozovaného repozitáře. Výzkum probíhal formou interview s knihovníky, s pracovníky IT oddělení a se zástupci vedení

¹ <http://www.library.gatech.edu>

² <http://hdl.handle.net/1853/28436>

³ <http://hdl.handle.net/1853/28419>

univerzity. Z výzkumu vyplynulo, že měřítko úspěšnosti lze rozdělit do dvou skupin. První skupinu představují faktory interní, mezi něž patří koncepce získávání obsahu repozitářů (*content recruitment*) a poskytované služby (*IR services*), faktory externí se týkají schopnosti knihoven přizpůsobit se novým technologickým podmínkám a schopnosti změnit vnímání role knihoven ve vědecké komunikaci. Knihovny aspirují na to stát se centrálním bodem v celém vědecko-výzkumném procesu, např. tím, že přebírají roli vydavatele vědecké literatury. Budování repozitářů by mělo být zahrnuto mezi prioritní dlouhodobé cíle knihoven. Výzkum vznikl v rámci projektu MIRACLE (*Making Institutional Repositories A Collaborative Learning Environment*)⁴.

Otevřenost systémů

Klíčovou přednášku *Locks and Gears: Digital Repositories and the Digital Commons* přednesl John Wilbanks, výkonný ředitel projektu *Science Commons*⁵ pod hlavičkou neziskové organizace *Creative Commons*⁶. John Wilbanks se zaměřil na otázku otevřenosti informačních systémů na všech jejich úrovních. Podle něj zatím převládá nesouměrnost mezi záměrem sdílet informace a skutečným množstvím informací, které jsou sdíleny. Zpochybňuje roli copyrightu v digitálním prostředí, v němž copyright neslouží jako ochrana autorských práv, ale spíše jako bariéra před šířením a efektivním využíváním informací a znalostí. *Science Commons* přichází v tomto směru s řešením v podobě memoranda *Protocol for Implementing Open Access Data*⁷, aplikovatelného na budování integrovaných databází.

Synergie systémů

Pro pracovníka se zkušeností se systémem *DSpace* byla nejzajímavější část konference, věnující se projektu *DuraSpace*⁸. Organizace *Fedora Commons* a *DSpace Foundation* se dohodly na vytvoření zastřešující organizace pro dlouhodobou udržitelnost a rozvoj obou softwarových platforem. Společnou organizaci budou řídit Sandy Payette jako výkonná ředitelka, Michel Kimpton jako obchodní ředitelka a Brad McLean jako technologický ředitel. Tento trojlístek bude zajišťovat zamýšlené cíle, mezi něž patří kooperace v oblasti technického vývoje, obchodní strategie, konkurenceschopnosti a stability obou platforem.

⁴ <http://miracle.si.umich.edu/index.html>

⁵ <http://sciencecommons.org/>

⁶ <http://creativecommons.org/>

⁷ <http://sciencecommons.org/projects/publishing/open-access-data-protocol/>

⁸ <http://www.duraspace.org/>

Z výsledků společného úsilí a určité synergie systémů by měly těžit obě silné uživatelské základy, které v podstatě plní podobné poslání – starají se o šíření a uchovávání digitálních dokumentů. Na konferenci byl představen také první společný produkt, webově orientovaná služba *DuraCloud*. Jak z názvu vyplývá, jde o službu založenou na principu *cloud computing* a *cloud storage*. Měla by to být nadstavba kompatibilní se softwarem *DSpace* i *Fedora*. Problematice *cloud storage* a *cloud computing* byla věnována celá jedna sekce. Vedle prezentace o službě *DuraCloud*, zazněl příspěvek Richarda Rogerse (MIT) s názvem *Cloud Task Replica* a Davida Tarranta (University of Southampton) s názvem *From the Desktop to the Cloud*⁹.

Oficiální spuštění projektu *DuraSpace* se plánuje na 1. červenec 2009.

Sdílení digitálního obsahu a využití principů Web 2.0

Na konferenci se výrazně prezentovala univerzita ze Southamptonu (*University of Southampton*). Vedle přednášek věnovaných technologickým inovacím, vystoupila také Jessie Hey a představila repozitář *EdShare*¹⁰ pro sdílení a vytváření studijních a výukových materiálů. Jessie Hey nejprve shrnula výchozí situaci před zprovozněním repozitáře *EdShare*. Při jeho projektování úzce spolupracovali se samotnými uživateli a snažili se brát na zřetel specifické požadavky matematiků, geografů, historiků apod. *EdShare* má sloužit multioborově zaměřené univerzitě a má poskytovat víc služeb než systémy pro virtuální výuku (*virtual learning environments*), které umožňují přístup jen určitému okruhu uživatelů, zpravidla jen posluchačům vybraného kursu nebo studijního oboru. Vzhled a funkce repozitáře přizpůsobili stylu Webu 2.0. Nároky na metadatový popis vkládaných dokumentů byly minimalizovány, některé údaje jsou generovány automaticky, uživatelé mají možnost rozhodnout, s kým chtějí sdílet své materiály a mohou přidávat vlastní komentáře a doporučení pro další využití vložených materiálů. *EdShare* podporuje nejen výukové činnosti, zároveň posiluje povědomí uživatelů o výhodách otevřeného sdílení a upevňuje u uživatelů jejich schopnost orientovat se v prostředí digitálního repozitáře.

Další projekty

Během čtyřdenní konference se prezentovalo mnoho zajímavých projektů, které pomáhají institucím a jejich uživatelům v uspokojování jejich informačních potřeb. Za všechny bych na závěr připomněla např. prezentaci *Author Identifiers in Scholarly Repositories* Simeona

⁹ <http://smartech.gatech.edu/handle/1853/28469>

¹⁰ <http://www.edshare.soton.ac.uk/>

Warnera, popisující systém pro jednoznačnou identifikaci autorů v ArXivu, prezentaci o využití online služby *Citeline*¹¹ pro správu a sdílení bibliografií a citací, vyvinutou MIT Libraries, nebo prezentace o dalším vývoji služby SWORD, kterou je nyní možné využívat i v textovém editoru *Microsoft Word*. Pomocí videokonference byla zprostředkována prezentace z Íránu o lokalizaci systému *DSpace* ve zcela odlišném grafickém systému, jaký představuje arabské písmo se svým systémem psaní zprava doleva, se zápisem číslovek, diakritiky apod.

Z prezentovaných příspěvků jednoznačně vyplývá, že vývoj digitálních repozitářů se ubírá nejen směrem k otevřenosti softwarů a technologií, ale jejich prostřednictvím má být především podpořena vědecko-výzkumná činnost a maximální otevřenost ve sdílení dosaženého vědění.

Pořadatelé připravili ve svém repozitáři SMARTech¹² (*Scholarly Materials and Research at Georgia Tech*) kolekci abstraktů, videozáznamů a prezentací konferenčních příspěvků¹³. Příští ročník konference proběhne opět v Evropě.

V Ostravě 22. června 2009

¹¹ <http://citeline.mit.edu/>

¹² <http://smartech.gatech.edu/>

¹³ <http://smartech.gatech.edu/handle/1853/28535>